

صاحب امتیاز و مدیر مسئول

پیل - ۱ صائی - ۲۵

ضیا کولہ آلپ

نسخہ می ۱۰ غروشد

آبونہ ہر اعلیٰ

سنہ لکی: ۵۰۰
آلہ آباق: ۲۵۰
غروشد

کوچوگ محبوعہ

ادارہ خانہ سی

دیار بکر

حکومت دائرہ سندھ

ولایت مطبعہ سی

کلفرافہ: دیار بکر

کوچوگ مجموعہ

۱۹۲۱-۳۳۸

ہفتہ دہہ برچہ قار علمی، ادبی، سیاسی، اقتصادی مجموعہ در

۱۴ ربیع الآخر سنہ ۳۴۱ بازار ایرتسی ۴ کانون اول سنہ ۳۳۸

رنكار

شرق : كوك تورك ، كوك مغول ،
كوك تاكرى ، كوك خان .

جنوب : قزىل قوم ، قزىل كوپاي
(قىرغىزلىك توتەي)

غرب : آق قاز ، آق قوبونلى ، آلابوناد ،
آلدا اولى ، بوز قورد .

شمال : قارا قوبونلى ، قارا اولى ،
قارا قىرغىز .

ضيا كوك آلپ

قوموق ايلي

— ۱۲ —

ق . م ۷۸۱ - يىلى سەندىن ئېتىباراً ئاۋرېيە
ايله اورادوتويى بىرى بىرىنى قوغلايان ايى
دوشمان حالىدە كورويورز وقوموقلار
كىرخولى بويىكى قوت آراسىنى سىيەشمىش
وشاشيرمش بولويورز . ئاۋرېيە ايله
اورادوتونك ايلك چارپىشمەسى (سوبىت)
سويى بويىدە (دجلە مېنەلرى ياقىدە) بىكى
(نىرەو) [۱] اراضىسىنى جوار بىردە

[۱] بونىر بولر (نەلا = وىران شەر) ك
ئاۋرېيەلەر طرفىدىن غامما ضېلى اوزرىنى
(ھانى) طرفلىرىنى چىكەمش ويا اوطرەلەر

وارسانلر (بارس) ، بېچەك (بېچەن =
مابون ، پشەك) آراس ، اوروز ،
(آرس ، آرسلاز)

(۳) شرقى اونفونلر : آق قوبونلى ،
قارا قايونلى ، قارا كچىلى ، قونار ، چىكىلەر ،
باغىش (دېئى كىيك) ، تەكە ، دولى ،
طاوشانىلى ، بوغور (ارلك دۈە) .

(۴) شمالى اونفونلر تونفوز ، آلتاين .
(۵) مەركىزى اونفونلر : اوغوز ،
طوسون ، نىخەين ، آلايوند ، آق طاي ،
قاراطاي . قىبارطاي ، بوغو ، بوغاج .

(۲) غىنىرلر

(۱) جنوبى اونفونلر : اوزار
(اودار) آلتا اولى ، قارا اولى .

(۲) غربى اونفونلر : قانغىلى ، دىمىرچى
(۳) شمالى اونفونلر : بولاق ، كىرايلەر ،
چىغ ، قاراق ، قاراچاي

(۴) شرقى اونفونلر : آغاج ادى ،
قارا آغاج ، تېچىق ، تىخەنجى ، اوريا نىكىت ،
چاودار .

(۵) مەركىزى اونفونلر : آلتون ،
آلتون كېك ، آلتون اوردو ، آلتون خان .
موسىلر

شرق : يازر (يازارى)
جنوب : يارلى (ياي ارى)

اولدی . اورارتونك هجومنا دایانامایان
نیربولر آمان دیله دیلر . فرات غیبنده کی
هیئت برنساکاریده آئوریه یاردیمه
کیشلردی . بونلرده بوزولدیلر واورارتو
اوردوسی طرفندن (مهلتن = مالاویه)
اوتلرینه قدار قوغالاندیلر . ایرتوییل
عربه بتلیس سوی حوضه نده پایلامش
ونایتده شرقده باشقارلر حرب صحنه سی
اولمشدی . بوغاولارک سوژنده غلبه
اورارتو طرفنده قالمش ، آئوریه امپراطوری
دردنجی - المان - ار اورارتو قرالی (آریشتنس)
ک دوامی تضرلری قارشینده دجله جنوبیه
قدار کریمه مشدی .

اورارتونك کوچوك آسیا مارشلرنده
[۲] لری یایدیقنی یلدرن آبدلر هنوز کشف
اولنمیشدر . فقط آشاغیده کی وقعه لریک
تدقیقندن (مهلتن) حواله سنک ، نابالارک
وقوموق ابانک کری قالان قسمنک اورارتو
حاکیمنی طایق عبورینده قالدینی اکلاشیلیور .

برلشدیرلش نیربولر اولدینی آکلاشیلیور عماره لیک
اوحوالیده کی (زیبداغی) و (زیبدوزی)
ده نیلن برلده وقوع برلش اولسی احتمالی
قوتلی کوردنیور .

[۲] مارش : تارینده برتبردرک
بزه (اوج بکلاکی) بوکا همان قایل ایدنیور .

اورارتو بی سوزن طایان باشقارلر کی
قوه و نلرله کیرخولرده یکی استیلا حیدن
خیر کورمش دکاردی : آئوریه حکم ارلری
بونلره ناصیل کوتو معامله لر پایشلر .
بوردرلری ناصل ییقمش ، اریصم بر اقسار سه
اورارتو حکمدارلری ده عینی کوتولکاری
پایقندن چکینمه شاردی نینه شهرلری پایلامش ،
یفلمش ، قیرلر چیکنمش ، سوردولر
استیلا اوردوسی طرفندن آج قوردلر کی
کیرلش . اورته اق چوله دوندورلش ،
بیکار جهائلر اسیر اوله رق کوتورولمشدی .
بوصیرالزده دردنجی ساناماره خلف
اولارق آئوریه تختنی اشغال ایدن اوچنجی
(آسودان) قورقودن پوصمش ، آرتق
آئوریه هر طرفده میدانی اورارتو
حکمداری آریشتنسه راقاراق تداف
بروضیت آمله اکتفا ایشلیدی . فقط
(آئوریه) اورارتونك تایلرله تاملاریمش ، قوچه
امپراطورلری کتدکجه کوچولش ، نهایت
[۷۶۳ ده] برکونش طوتولسانک
منوی بغضب تاقی اولونمیشنه باشلابان
وهان برچوق برلرله پایلان حصیان آئوریه نك
فرسز قالان یلدرینی راکشایمین بوسر بوتوف
سوندره مشدی .

تخت فاسی صفتله اورته چیقاراق

شاردوریس بوندن سوکرا طوروس
آمانوس طرفلرینه دونوبور ، او حوالیه
صاحبده اولویور .

اورارنو آسیا حکومتلری ایچنده همان
رنجی صیرایه کچدی و میدانی تماماً بوش
بولدوغی خالده داماجنوبه ، اصل آتوریه به
دوغری و اینده ممش اولسنى آتوریه نك سطوتلی
کونلرنده کی قورقونچ شهرته عطف ایلملدر .
آسورنازیرا بالایله اوچنبی - الماناسار طرفندن
اداره ایملن یقیجی - فرلک تاثیرى خاطرلرده ،
قولایچه سیلنمه جهك قادار ، قوتلی بر
ایزراقشدی . آتوریه نك سوك فلاکتلرینه
رغمأ ، بدهشتلی خاطرلر اوزاقلرده هنوز
اردو تاثیرینی کوم - ترمکه ایدی . حق
آتوریه سلاخلرینک ضربه سنى بیس قوملر
بوتائیری باشلری اوچنده رجلا و ارمش
کی الاق حسن ایتمکده بدیلرکه اورارتوبی
دامافضله ایلمله مکدن وازکچیرن ، چکیندیرن
سببده ایشته بواسمک شهریدی .

تیغلات فالازار بو انطباع تمامیه زائل
اولدق بیشمش و آتوریه نی بوقطعی فلاکتدن
آنجا قیاقورناره یلمشدی . بوجسورومتثبت
حکمدار آرامیلری تأدیب ایتمکده ، بابل
قاهملری اوکنده سطوتی توستردکن و شرق
طرفلرده شویله برکوردکن سوکرا

آتوریه نی همان یکریمی سنه لک اویقودن
اویاندیرمه بیان اوچنچی (تیغلات فالازار)
اورارتو قارشیسنده یکی وشدتلی بررقیب
اولارق کوروندیکی زمان آتوریه نفوذی
دجه صوبنک شرق - غرب استقامتده کی
بحراحدن اوتیه وقاراجه داغ ایتکاردن
شماله کچمور و غرب حدودی ده فرانی
آشموورکی کورونیور یالکیز طوشخانه نك
واحتال (آمیدا) نك به آتوریه به تابعیتی
محفوظ قلاش ظن اوایور .

اورارتونک سطوتلی اوتلرینک سوکلرینه
دوغری قومو قلرک ، اورارتوبه وال اولمش
(کوشتاچی = آشتاسب) آدی برفرال
طرفندن اداره اولوندقلری آکلاشیلمور
و بوزمان ایچین قومو قلر حقنده باشقا
معلومات بولنمییور . یالکیز اورارتوده
(آرشیستیس) لدرینه کچن اوچنبی
(شاردوریس) لک کتابلرنده (ق ۷۵۸)
سنه سنه دوغری مالاطیه داغلرینه قوجیه
اولومش سفرلر نقل اولنیور و مالاطیه
حکمداری (خیتارو آداس) نك مفرع اولان
(میلاد) [۳] ییله اورارتو الله کچدیکی
قید ایلمور .

[۳] مالاطیه نك اصل آدی (میلاد)
درکه بواسم اوقا هیئتشدن (میایدو)
آدی برقیله دن قالمشدر .

يتمشيدى ، چارپشمه نام بركون پك بويوك
 برشدله كوكس كوكسه دوام ايتمشيدى ،
 محاربه او قادار قيزيشيدى كه محاربه ميدانده
 اوزاقدن برى برى فرق ايدن ايكي ايمپراطور
 بيله حرصلرندن برى اوستنه آتيا مشلردى ،
 افشامه دوغرو اورارتو اردوسنك آرايه
 طاقى ايله سوارى دايغيدى ووزغوناق
 باش كوستردى . شاردوريس جانى
 اولسون قورتاره بيلك ايچين آرايه لر
 وهرشيني براقورق انه كچن برقيصرافه
 آتلايوب قاچمچى قادريمان بوله بيله شدى .
 آرقه سندن آسرىنك قوتلى سوارى بيله
 يتمشيدى ، بوتون كچه دورتل قاجش .
 (سيك) نپلرني آشمش ، كوج حاله فرات
 كوپرسيه آياق باشمشيدى . [۶] تعقيب
 فرات كفارنده طور مشيدى . شاردوريس
 صاغ اوله رق يوردنه كيرميش ، فقط
 مقتول واسير اوله رق ۷۳۰۰۰ كشيلى ،
 آرايه طاقلرني همان بوتون نقايه وسائلى ،
 اوشاقلرني وصعتكارلرني طائب ايتمشيدى .
 چاديرلر ، بيله قورولو قاش ، قرالاه
 مخصوص زينت ، ياتاق طاقلر ، قابل نقل
 [۶] - ييانه : احسان رواجى داعرى
 وياقى داغدر . كوپرى رى آكلاشيله بور .

اورارتو بى او محاربه بر طرفدن اورمق مقصديله
 (ق . م ۷۴۲ - سنى ايلك بهارنده)
 فراتك غربه كچمشيدى . تيفلات قلازار
 شمالي سوريه استقامتده يورومكاه قوموق
 حاكمدرى (قوشنايى) ايله متفقايريك
 كنديسنه قارشى اراضى مجادله سنه جرأتلر
 ميدان براقادن اورارتويه او طرفلردن
 دو قونق ايستمش و (آرباد) [۴] بيقينه
 قادار ايلر بيله مشيدى . آرباد آتور اوردونه
 قابولرني آجق ضرورتده قالدني سیراده
 (شاردوريس) ايشدن خبردار اولمش
 واورتو قوتلر يانه مەلنە قوموق اردولرني ده
 قاتهرق قوموق ايچندن كچش و فرات
 غربنده كي كنديسنه تابع پرنساكلرك قوتلرني ده
 آلهرق احتمال آتور قوتلر يانه قاتق برقونله
 ينه قوموق ايلك اورتمنده (ماسپه و جلد ۳
 ص ۱۴۶) اولميان پرده (كيشتان) ايله
 (حالي) آراسنده [۵] تيفلات قلازاره
 [۴] آرباد : حلب ايله كيليس آراسنده كي
 (تل ارباد = تل رفعت) در .
 [۵] روم قلعه نك برآدى (خلفى) در .
 صامصاد ايله روم قلعه آراسنده فراتك
 صول ساحند (كيشكان) رومركه
 بويوك محاربه نك برحولى ده اولدى
 آكلاشاپور .

بولشه ويكاره كوره ، حكومت بوتون
 هصرلده وبوتون اولكه لرده ، بر صنفك
 ديكر صنفه تحكيم ايتمه ندن عبارتدر اولجه ،
 روسيه ده افليت اولان بورژوا صنفی ،
 اكثريني تشكيل ايدن عمله صنفه تحكيم
 ايد بورژوا . او تحكمن بر بورژوا
 ديقنا تورلكي دوشمدي . شيمدي ، ايسه
 عمله صنفی ، بورژوا صنفی تحكمی آلتنه
 آلمشد ، بونحكه ندن ده عمله ديقنا تورلكي
 وجوده گلشدر . بولشه ويكاره كوره ،
 دنيا بوزنده حكومت موجود اولدجه ،
 دائما بر تحكيم تشكيلاتي صورتنده موجود
 اوله جقدر . تحكمی ديقنا تورلكي اورته دن
 قالدیرق ايچين ، اول امرده حكومتي
 و حقوقی قاعده لری اورته دن قالدیرمالیدر .
 چونكه ، حقوقی قاعده لر ، متحكّم صنفك
 امتياز لریدر . متحكّم صنف ، بوا امتياز لری
 حكومت قوتی واسطه - یله ، مغلوب صنفه
 زورله قبول ایتدیرمهك اوغرا شیر . حكومت
 غالب صنفك امتياز لری مغلوب صنفه زورله
 قبول ایتدیرمهك یارایان طرفكیر بر تشكيلاندن
 باشقه برشی دكلدر ،

كور و اوردكه بولشه ويكارك دولت تاقیمی ،
 حقوق تاقیمی و حكومت نظریه می تحكّم ده
 استناد ایدییور . تور كیاده ايسه ملی مجاهدلك

تحقی و عده لری ، حاصلی بوتون اشیای
 تیغلات قالا زارك الله كچه شدی . تیغلات
 قالا زار بونلردن یالكر یاناق طاقنی نظریه
 علامت اولاق اوزره آلمش ، اوته كي اشیایك
 هپسنى معبودله شكرانه اوله رق یاقش ،
 نینومیه دوشش و یا ناغی ده معبوده ایشتاره
 وقف و تخصیص ایلشدی . آرتق شیمدی ده
 اورا تورك بیلدیزی دوشمش ، قومو قار
 ديكر قوم شولوی كی نابیت ده ایشدیرمك
 ضرورتنده قالمشدی .

خالص

اجتماعیات :

حكومت و تحكيم

بعضی اجنبی محرر لری بکی حكومت
 طرز منزله بولشه ويكلك آراسنده بر مشابعت
 كورمك ایتدیرلر . بولشه ويكلك اقتصادى
 پروگرامی ، بويوك صنایعك وجودینه باغلی
 اولدیلندن ، بونقطه نظر دن بويوك صنایع دن
 محروم بوننان تور كیا ايله بولشه ويكلك
 آراسنده مشابعت بولاق امكانسزدر .
 او حالده ، توركلرله بولشه ويكلر آراسنده ،
 مشابعت اواسه اواسه ، آنجق سیاست ساحه ندن
 اوله یلیر . فقط ، باقلم . بونقعله نظر دزدن
 كر چكدن جزئی بر مشابعت موجود میدره ؟